

Habit of Using Social Media and Correlation of Social Media Addiction, Self Esteem, Perceived Social Support in Adolescent with Attention Deficit Hyperactivity Disorder

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu olan Ergenlerde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Sosyal Medya Bağımlılığı, Benlik Saygısı ve Algılanan Sosyal Destek İlişkisi

Özlem Uzun¹, Veli Yıldırım², Erman Uzun³

ABSTRACT

The aim of this research paper is to determine habit of using the social media and correlation of social media addiction, self-esteem, perceived social support in adolescent with attention deficit hyperactivity disorder. The sample of this research is composed of 75 adolescents who were between 12-18 year-old, diagnosed and treated as attention deficit hyperactivity disorder with respect to DSM-V criterion by a child and adolescent psychiatry expert. They were applied to Mersin University, Child and adolescent psychiatry polyclinic between March 2016-May 2016. 26 of the participants were female, 49 of them were male. Socio-demographic information form, Rosenberg self-esteem scale and perceived social support scale were carried out to the participants. In this study, information about socio-demographic information of adolescent with attention deficit hyperactivity disorder and habits of using social media were presented. The findings of this study revealed that there was a small correlation between social media addiction and self-esteem but there is no correlation between social media addiction and perceived social support in adolescent with ADHD. In order to overcome the tendency of social media addiction in adolescent with ADHD, it is important that patients should comply with treatment, families should handle adolescent period appropriately with proper social support and constructive approaches to support self-esteem of adolescent with ADHD.

Keywords: Social media use, social media addiction, attention deficit and hyperactivity disorder, self-esteem, social support

ÖZET

Bu araştırma, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarını belirlemek ve sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği'ne Mart 2016-Mayıs 2016 tarihleri arasında başvuran ergenler arasından çocuk ve ergen psikiyatrisi uzmanı tarafından DSM - V ölçütlerine göre tanı alan, çalışmaya katılmaya gönüllü 12-18 yaş arasındaki tedavi almakta olan 75 ergen oluşturmaktadır. Katılımcıların 26 tanesi kız, 49 tanesi erkektir. Katılımcılara sosyo-demografik bilgi formu, Rosenberg benlik saygısı ölçeği ve algılanan sosyal destek ölçekleri uygulanmıştır. Çalışma kapsamında dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerin demografik bilgileri ile sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile ilgili veriler paylaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile benlik saygısının negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve algılanan sosyal destekle, sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerin sosyal medya bağımlılığına eğilimlerini engellemek amacıyla tedavi sürecine uyum gösterilmesi, ebeveynler tarafından ergenlik döneminin uygun ele alınması, uygun sosyal desteğin sağlanması ve ergenin benlik saygısını arttırmaya yönelik yapıcı yaklaşımların öneminin büyük olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya kullanımı, sosyal medya bağımlılığı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, benlik saygısı, sosyal destek

Received / Geliş tarihi: 31.05.2016, Accepted / Kabul tarihi: 26.07.2016

¹Sağlık Bakanlığı Mersin Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi, Coşkun Doğmuş Mezitli Semt Polikliniği, ²Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı, ³Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi

*Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Özlem Uzun, Sağlık Bakanlığı Mersin Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi, Coşkun Doğmuş Mezitli Semt Polikliniği, Mersin-TÜRKİYE, E-mail: ozlemuzun@outlook.com

Uzun Ö, Yıldırım V, Uzun E. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu olan Ergenlerde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Sosyal Medya Bağımlılığı, Benlik Saygısı ve Algılanan Sosyal Destek İlişkisi. TJFM&PC, 2016;10(3):142-147.

DOI:10.21763/tjfm.16425

Giriş

Sosyal medya bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte hızla yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Sosyal medya aslında bir Web 2.0 teknolojisi olarak karşımıza çıkmakta ve bu teknoloji sayesinde daha fazla kullanıcının, çok daha rahat şekilde kullanabileceği uygulamalar ve içerikler oluşturulabilmektedir. Bu anlamda kullandığı teknolojiyi göz önüne alarak bir tanım yapmak gerekirse sosyal medya web 2.0 teknolojisini kullanan ve kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturmasına ve paylaşmasına olanak sağlayan bir dizi internet tabanlı araçlardır.

Bu çalışma kapsamında sosyal medyanın tanımlanması gerekirse, web tabanlı platformlarda kişilerin kendi oluşturdukları profiller veya hesaplar üzerinden, kendi oluşturdukları ya da yine sosyal medya platformları üzerinden beğendikleri içerikleri paylaştıkları, iletişim kurdukları (ve birbirlerini takip ettikleri) sanal sosyal platformlardır. Sosyal medyada kullanıcılar olarak bizler bu araçları kullanarak daha geniş kitlelerle, kişiselleştirilmiş içeriklerle, paylaşımında bulunabiliyoruz. Sosyal medya araçlarını gruplandırarak örnekleme gerekirse:

- Sosyal Ağlar: Facebook, Linked-In
- Video Paylaşım: Youtube, dailymotion, vimeo
- Microblogging: Twitter
- Fotoğraf Paylaşım Ağları: Instagram, Flickr
- Kişisel Bloglar: Blogspot, Wordpress,
- Sanal Dünyalar ve Oyunlar: Secondlife, World of Warcraft

Günümüzde sosyal medya araçları günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Sosyal medya, internet ortamında sosyalleşmek, bilgi edinmek, eğlence ve başkalarıyla iletişim sağlama açısından yaşamımıza farklı bir boyut ve zenginlik katmaktadır. Zaten gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerine paralel olarak Türkiye’de de internet erişim oranı 2004 yılında %19 seviyesindeyken, 2014 yılında %56 seviyesine ulaşmıştır¹. İnternet kullanımının bu şekilde hızla artması ve erişim olanaklarının çeşitlenerek insanların internette daha fazla zaman geçirmesi farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Özellikle öğrenciler internete sınırsız ve kolayca ulaşabilmeleri, uygun kontrolün olmaması, eğitimde teknolojiyi kullanmalarının beklenmesi ve sosyal etkileşim gibi nedenlerle kullanımının artmasıyla birlikte başta siber zorbalık, internet bağımlılığı ve ahlaka aykırı içerikler görme gibi risklerle karşılaştıkları görülmektedir^{2,3,4}. Çocuklar internet’te karşılaştıkları riskler nedeniyle fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar yaşadıkları da belirtilmiştir⁵.

Bu noktada bağımlılık kavramını biraz daha açmak gerekmektedir. Bağımlılık sadece bir maddeye bağlı olarak gelişen bir durum olarak düşünülmemelidir. Bunun dışında alışveriş, kumar, seks ve teknoloji bağımlılığı da davranışsal bağımlılıklar kategorisinde değerlendirilmektedir⁶. Bazı kaynaklar DSM IV’teki kumar bağımlılığının ölçütlerini referans alarak internetle aşırı zihinsel uğraş, giderek daha uzun sürelerle ve planlanandan daha fazla kalma, internet kullanıcısının kontrolde güçlük çekmesi, kullanılmadığında sıkıntı yaşama, işlevsellikte

bozulma, internet kullanımına ilişkin yalan söyleme, interneti sorun ve olumsuz duygulardan kaçış olarak kullanmayı internet bağımlılığının ölçütleri olarak belirlemiştir⁷. DSM-5 te bağımlılık sadece madde bağımlılığı çerçevesinden çıkarılarak, çekilme ve tolerans kavramları ile daha davranışsal değerlendirilmeye başlamıştır⁸.

Bağımlılık riskine yönelik olarak yayıncıda internet ve sosyal medya kullanımı için aşırı kullanım, patolojik kullanım ve problemlili kullanım gibi tanımlamalar söz konusudur. Çocukların sosyal medya ve internet erişim olanaklarının artması ve henüz psikolojik olgunluğa erişmemiş olmaları nedeniyle bir bağımlılığı geliştirmeleri açısından önemli bir risk grubu olarak değerlendirilmektedir⁹.

Sosyal medya bağımlılığını internet bağımlılığıyla beraber düşünecek olursak ergenlerde internet bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalar göstermektedir ki internet bağımlısı ergenlerin yarısından fazlasında eşlik eden başka psikiyatrik hastalıkların olduğu belirtilmiştir¹⁰. Bu bağımlılık ruhsal, sosyal, ailesel, akademik ve fiziksel sorunları da beraberinde getirmektedir⁵. Özellikle dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun (DEHB) internet bağımlılığına oldukça sık eşlik ettiği ve ilişkili olduğunu ortaya koyan pek çok çalışma vardır^{11,12}.

Bağımlılığını yordayan değişkenler göz önüne alındığında benlik saygısı ve sosyal destek arayışı önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır¹³. Bireyin benlik saygısı düzeyinin, psikolojik ve diğer hastalıklara karşı direncini ve yakın ilişkiler kurabilme yeteneğini de etkilemektedir. Bu bağlamda kişinin kendisine biçtiği değer, kendisini nasıl algıladığı ruhsal iyilik durumunda önemli bir rol oynamakta ve sosyal etkileşimini biçimlendirmektedir. Ayrıca sosyal desteğin azlığı internet bağımlılığında risk faktörü oluşturabilmektedir¹⁴. DEHB, sosyal desteğin azlığı halinde prognozunun daha kötüleştiği, benlik saygısı problemlerinin arttığı, birçok psikiyatrik bozukluğun komorbid olarak eklendiği sigara, alkol ve diğer madde kötüye kullanımlarının ergenlikle beraber başladığı, ileriki yaşlarda antisosyal kişilik bozukluğu, yasal suçlara eğilimin olabildiği bir bozukluktur¹⁶.

Bu noktada DEHB, sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki risk gruplarının, risk faktörlerinin belirlenmesinde ve uygun önleyici tedavi yaklaşımlarının ortaya konulabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmada DEHB olan ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek ilişkisi incelenecektir.

YÖNTEM

Örneklem: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul onayından sonra (24.02.2016, 78017789/050.01.04/E-51097) çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın örnekleme Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine Mart 2016-Mayıs 2016 tarihleri arasında başvuran, bir çocuk ve ergen psikiyatri uzmanı tarafından DSM - V ölçütlerine göre DEHB tanısı konan çalışmaya katılmaya gönüllü 12-18 yaş arasındaki tedavi almakta olan 75

ergenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların 26'sı kız, 49'u erkektir. Dahil edilme ve hariç bırakılma ölçütlerine göre uygun bulunan tüm olgular çalışmaya alınmıştır.

Araştırma soruları:

DEHB olan ergenlerin sosyal ilişkilerinde de sıkıntılarının olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde bu sosyal ilişkilerindeki sıkıntılar internet kullanımı ve sosyal medyaya da kendini göstermektedir. Bu anlamda dikkat eksikliği olan ergenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları incelenecek ve sosyal medya bağımlılığı, algılanan sosyal destek ve benlik saygısı ilişkisi incelenecektir.

- DEHB'li ergenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları nelerdir?
- DEHB'li ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki var mı?

Çalışma için dahil edilme ölçütleri:

- 12-18 yaşları arasında olmak (12 ve 18 yaş dahil olmak üzere)
- DSM - V ölçütlerine göre DEHB tanısı almış olmak
- DEHB tedavisine devam ediyor olmak
- Görüşmeye uyum gösterebilecek sosyal ve zihinsel işlevsellikte olmak
- Ebeveynler ve katılımcılardan alınan gönüllü katılım formunun imzalanmış olması

Hariç bırakılma ölçütleri:

- Zeka geriliği, psikotik bozukluk, yaygın gelişimsel bozukluk gibi bilişsel durumu bozan hastalıkların olması
- Psikiyatrik belirtileri açıklayacak tespit edilmiş genetik, nörolojik ve/veya metabolik bir bozukluğun olması
- Ebeveyn ve katılımcıların gönüllü katılım formunu imzalamaması
- DEHB tanısı almamış olmak.

DEHB tanısı konduktan sonra önce araştırmacı tarafından hazırlanmış olan sosyodemografik veri formu, Rosenberg benlik saygısı ölçeği ((RBSÖ, Rosenberg Self Esteem Scale), algılanan sosyal destek ve sosyal medya bağımlılık ölçeklerinin araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen katılımcılar tarafından doldurulması sağlandı.

Veri toplama araçları

Sosyodemografik veri formu: Çocuğun yaşı, cinsiyeti, eğitimi, sosyoekonomik düzey, genel internet ve teknoloji kullanım alışkanlıklarına yönelik bilgiler ve sosyal medya bağımlılıklarına yönelik açık uçlu sorular katılımcılar tarafından doldurulmuştur.

RBSÖ: Ölçek 1968 yılında Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. Kolay uygulanması, puanlanması ve yorumlanması ile benlik saygısı ölçümlerinde sık kullanılan RBSÖ dördümlü Likert tipinde “çok doğru”, “doğru”, “yanlış” “çok yanlış” seçenekleri ile yanıtlanan on maddeden oluşmaktadır. Daha sonra ölçeğin Türkçeye uyarlama ve geçerlik, güvenilirlik çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerliğini sınamak için

psikiyatrik görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerle yapılan değerlendirmede öğrencilerin benlik saygısı, kendilerine ilişkin görüşlerine göre yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırılmıştır. Görüşlerden ve benlik saygısı ölçeğinden elde edilen sonuçların arasındaki ilişkiler hesaplanmış ve ölçeğin geçerlik oranı 0,71 olarak hesaplanmıştır¹⁵.

Ergenden ölçekteki maddelerin kendisini ne kadar tanımladığını seçmesi beklenmektedir. Ölçekteki maddelerin yarısı “Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum” gibi olumlu düşünce yapısıyla, diğer yarısı ise “Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum” gibi olumsuz düşünce yapısıyla kurulmuştur. Ölçeğin kendi içindeki değerlendirme sistemine göre her katılımcı 0-6 arasında bir puan almaktadırlar. Elde edilen puanlar yüksek (0-1 puan), orta (2-4 puan) ve düşük (5-6 puan) benlik saygısını göstermektedir¹⁵.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Perceived social support scale (PSS)): Algılanan sosyal destek ölçeği Procidano ve Heller (1983) tarafından iki alt ölçek ile katılımcının algıladığı arkadaşlarından ve aileden gördüğü sosyal desteği ölçmek için tasarlanmıştır.

Ölçek 12 maddeden oluşan bireyin sosyal desteği ile ilgili kaynağın yeterliliğini ölçen “Tamamen Katılmıyorum” (1) ile “Tamamen Katılıyorum” (7) arasında değişen 7'li likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçeleştirilmiştir¹⁶. Aile, arkadaşlar ve anlamlı diğerleri (özel insan) olmak üzere üç alt boyuttan ve 12 maddeden oluşmaktadır. Eker ve Arkar (1995) çalışmasında ölçeğin güvenilirlik katsayıları 0,80-0,95 arasında değişen yüksek tutarlılık düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur¹⁶. Ölçekten alınan yüksek puanlar algılanan yüksek sosyal desteğe işaret etmektedir.

Veri Analizi: Hatalı giriş yapıp yapılmadığı minimum-maksimum değerlere bakılarak tespit edilip düzeltilmiştir. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar incelenmiş ve uç değer taşıyan (outlier) katılımcılar veri setinden çıkartılmıştır. Boş değerler ile ilgili olarak da ölçeklerin % 5'inden çok boş madde bırakanlar işlem dışı bırakılmıştır. Veriler 0,05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve sosyal destek değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına değişkenlerimiz normal dağılmadığı için Spearman Korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Veri girişi ve analiz STATA ile yapılmıştır.

SONUÇ

Araştırmaya 79 DEHB'li ergen katılmıştır, katılanlardan 75 kişinin anketi geçerli görülmüştür. Katılan 75 öğrencinin % 35'i (n=26) kız ve % 65'i (n=49) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 14,1 yıl bulunmuştur. Katılımcıların 65'inin (% 86,7) anne ve babası birlikte yaşamakta olup, yalnızca 5'inin (% 6,7) anne ve babası

boşanmıştır. Gelir durumlarına bakacak olursak, 71 (% 95) katılımcı kendisini orta gelir düzeyinde tanımlamaktadır (Tablo 1).

İnternet erişimleri ile ilgili olarak, katılımcıların 51 (% 68) tanesinin evlerinde internet bağlantısı bulunmaktadır. Evdeki internete bağlanabilir cihaz sayısına baktığımızda ise iki ve daha fazla cihazı olan 62 (% 83) katılımcı bulunmaktadır. Ayrıca bu katılımcıların 52'si (% 69) internet erişimlerinin plansız olduğunu vurgulamış ve bunların 50'si (% 67) İnternet kullanım kararlarını kendilerinin verdiğini belirtmiştir. Günlük ortalama İnternet kullanım sürelerine baktığımızda 48 (% 74) katılımcı 2 saatten fazla olduğunu belirtirken, 27 (% 37) katılımcı da günlük ortalama 2 saatten fazla zamanını sosyal medyada geçirdiğini belirtmektedir (Tablo 1).

Çalışmaya katılan DEHB teşhisi konmuş ergenlerin 60'ı (% 80) aktif olarak Facebook kullandığını, 42'si (%56) Instagram kullandığını, 49'u (%65) ise Youtube kullandığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların 33'ü (%44) interneti oyun, 48'i (%64) ise sohbet amaçlı kullandığını belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. DEHB'li ergenlerin sosyal medya araçları kullanımı ve amaçları

Kullanılan araçlar	Var		Yok	
	f	%	f	%
Facebook	60	80	15	20
Twitter	20	27	55	73
Instagram	42	56	33	44
Google+	32	43	43	57
Pinterest	4	5	71	95
Youtube	49	65	26	35
Scorp	9	12	66	88
Periscope	4	5	71	95
Kullanım amacı	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Oyun	33	44	42	56
Sohbet	48	64	27	36
Haberleşme	16	21	59	79
Paylaşım	34	45	41	55
Ödev/Ders	18	24	57	76

Tablo 1. DEHB'li ergenlerin sosyal medyaya erişim olanakları ve kullanım alışkanlıkları

Evde internet bağlantısı	f	%
Var	51	68
Yok	24	32
Evde İnternete bağlanabilir cihaz sayısı	f	%
Yok	4	5
1 Adet	9	12
2 Adet	15	20
3 ve daha fazla	47	63
Kişisel bilgisayarı	f	%
Var	54	72
Yok	21	28
Cep telefonu	f	%
Var	55	73
Yok	20	27
Cep telefonundan internet erişimi	f	%
Var	46	61
Yok	29	39
Bilgisayar kullanım sıklığı	f	%
Hiç kullanmam	18	24
Haftada 1-2 gün	24	32
Haftada 3-5 gün	14	19
Her gün	19	25
İnternet kullanım sıklığı	f	%
Hiç kullanmam	9	12
Haftada 1-2 gün	22	29
Haftada 3-5 gün	9	12
Her gün	35	47
Bilgisayar ve internet erişimim	f	%
Planlıdır	23	31
Plansızdır	52	69
Bilgisayar ve internet kullanımına kararı	f	%
Kendim veririm	50	67
Ailemle ortak veririz	13	17
Aile büyüklerim verir	12	16
Günlük bilgisayar kullanım sürem	f	%
Hiç kullanmam	15	20
1 saatten az	14	19
1-2 saat	13	17
2 saatten fazla	33	44
Cep telefonundan günlük internet kullanım süreniz	f	%
Hiç kullanmam	20	27
1 saatten az	8	10
1-2 saat	13	17
2 saatten fazla	34	46
Toplam günlük internet kullanım süreniz	f	%
Hiç kullanmam	5	7
1 saatten az	10	13
1-2 saat	12	16
2 saatten fazla	48	74
Günlük sosyal medya kullanım süreniz	f	%
Hiç kullanmam	16	21
1 saatten az	19	25
1-2 saat	13	17
2 saatten fazla	27	37

DEHB'li ergenlerin benlik saygıları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında negatif bir korelasyon gözlenmiştir (Spearman's $\rho = 0,301$, $p = 0,035$, $\rho^2 = 0,09$). İki değişken arasında düşük düzeyde bir korelasyon vardır. Benlik saygısı düşük olan ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları nispeten daha yüksektir (Tablo 3).

Tablo 3. Sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve algılanan sosyal desteğin birbirleri arasındaki ilişki

			Benlik Saygısı	Algılanan Sosyal Destek	Sosyal Medya Bağımlılığı
Spearman's rho	Benlik Saygısı	Korelasyon katsayısı	1,000	,060	-,301(*)
		p (2-tailed)	.	,681	,035
	N	49	49	49	
	Algılanan Sosyal Destek	Korelasyon katsayısı	,060	1,000	-,160
		p (2-tailed)	,681	.	,272
	N	49	49	49	
Sosyal Medya Bağımlılığı	Korelasyon katsayısı	-,301(*)	-,160	1,000	
	p (2-tailed)	,035	,272	.	
N	49	49	49		

TARTIŞMA

Bizim çalışmamızda DEHB'li ergenlerin sosyal medya kullanım oranları oldukça yüksek olduğu (% 79) ve sosyal medyayı daha çok eğlence aracı olarak kullanmayı tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu konuda yapılan bir çalışmada bağımlılık boyutunda internet kullanımı olan bireylerin interneti daha çok eğlence ve interaktif iletişim için kullandıkları, internette daha çok sohbet ettikleri, oyun oynadıkları, müzik dinledikleri tespit edilmiştir¹⁴. Farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda sağlıklı çocukların sosyal ağlarda profil sahibi olma oranları değişiklik göstermesine karşın her 10 çocuktan yedisinin sosyal ağlarda profil sahibi oldukları görülmektedir^{17,18}. Bunun yanında bizim çalışmamızda da başka çalışmalarda olduğu gibi popüler olması ve içerik bakımından en çok paylaşımın yapılması nedeni ile çocukların sosyal ağları kullanmak amacıyla genellikle Facebook'u tercih ettikleri görülmektedir^{3,17,18}.

Yapılan çalışmalarda DEHB olan çocuklarda benlik saygısının düşük olduğu bildirilmiştir¹⁹. DEHB olan çocuk ve ergenler yıkıcı davranışları ve sosyal ilişkilerindeki zorluklar nedeniyle sıklıkla çevrelerindeki insanlardan olumsuz karşılık ve ceza alırlar. Okul başarısızlıkları nedeniyle sene kaybeder ya da eğitim hayatlarına son vermek zorunda kalırlar²⁰. Bu durum benlik saygısında düşme ve algılanan sosyal destekle ilgili yetersizlik hissine neden olmaktadır.

Başka bir çalışmada, düşük benlik saygısı ve sosyal yetersizlik hissi ile sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki olduğu gözlenmiştir²¹. Ayrıca, internet bağımlılığının iş yaşamındaki üretkenliğin azaltılması ve hareketsiz yaşama bağlı fiziksel problemlerin görülmesi nedenleriyle internet bağımlılığının sosyal yaşama ve gerçek fiziksel etkileşime zarar verdiği görülmektedir²².

Cin'de 1059 ergenin incelendiği bir çalışmada İnternet bağımlılığının gelişmesinde, özellikle yüz yüze kişilerarası ilişkilerle sosyal etkileşim becerilerinin yetersizliği ön plana çıkmıştır²³. Sosyal etkileşim amacıyla interneti tercih edenlerin daha çok sosyal becerisi yetersiz, yalnız ve depresif kişilerin kompulsif bir biçimde internet kullanmalarına yol açtığını belirtmiştir²³. Gençlerin sosyal

medya kullanımı ile ilgili olarak sosyal uyum sorunu yaşayan gençlerin daha çok sosyal medya üzerinden iletişim kurmayı tercih ettiğini belirtmiştir²⁴. Ayrıca başka araştırmalarda da internet bağımlılığı ile kişilik arasında yüksek derecede bir ilişki olduğu görülmüştür².

Bu çalışmayla, DEHB'li ergenlerin sosyal medya da daha çok oyun ve sohbet amaçlı etkinlikler gerçekleştirdikleri ve ödev-ders etkinliklerinin çok daha az yapıldığı ortaya çıkmıştır. Aslında, sosyal medya aracılarının çeşitlenmesiyle katılımcıların sosyalleşme ihtiyaçlarını da internet aracılığıyla giderme eğiliminde olduğu görülmüştür. Özellikle ergenlik çağında kimlik kazanma aşamasında sosyal medya da kendini farklı kimlikler tanıtmaya, multipl kimlik ve disosiyatif bozuklukların daha fazla yaşanmasına neden olabileceği öngörülmektedir. DEHB'deki dürtüsel eğilimlerde düşünüldüğünde kendi yaşadığı kimlikler ile sosyal ağlardaki kimliği arasındaki uçurum, kendindeki yetersizlik ve benlik saygısındaki düşüklüğün artmasına neden olması açısından çok önemlidir. DEHB'li ergenlerde benlik saygısı ve sosyal medya kullanımının ele alınması ve takibinin nasıl olması gerektiği ayrıca düşünülmelidir.

Sonuç olarak DEHB tanısı olan ergenlerin teknoloji kullanımının uygun ele alınmasının, ebeveynlerin çocuklarına destekleyici ve benlik saygısını arttırmaya yönelik uygun tutum içinde bulunmalarının, sosyal medya bağımlılığı oluşmasına zemin hazırlayan nedenlerin ortadan kaldırılmasının ve uygun sosyal çevrelerin oluşturulmaya çalışılmasının DEHB'li ergenlerin yaşam kalitesi ve hastalık işlevselliğinde olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. TÜİK. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2015. <http://www.tuik.gov.tr/ZipGetir.do?id=18660> (Erişim tarihi:16.05.2015)
2. Landers R. N., Lounsbury J. W. An investigation of Big Five and narrow personality traits in relation to Internet usage. *Computers in Human Behavior* 2006;22: 283–293.
3. Kaşıkçı, D., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., ve Ogan, C. Türkiye ve Avrupa'daki çocukların İnternet alışkanlıkları ve güvenli İnternet kullanımı. *Eğitim ve Bilim* 2014; 39: 230-243.
4. Kuss DJ, Griffiths MD, Binder JF. Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Comput Hum Behav* 2013; 29(3):959-966.
5. Ayas, T., Horzum, M. B.. İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma durumu. *İlköğretim Online* 2012; 11(2): 369-380.
6. Griffiths M.D. Internet addiction: fact or fiction? *Psychologist* 1999; 12:246-250.
7. Holden C. Behavioral addictions: Do they exist? *Science*. 2001;294:980–982.

8. APA, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition:DSM-5 Arlington, VA, American Psychiatric Association, 2013; 461-481.
9. Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., Kalyoncu, Ö.A.. İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve Tedavisi, Bağımlılık Dergisi 2007; 8 (1): 36-41.
10. Tsitsika A, Critselis E, Louizou A, Janikian M, Freskou A, Marangou E, Kormas G, Kafetzis D. Determinants of Internet addiction among adolescents: a case-control study. Scientific World Journal 2011; 11:866-874.
11. Tahiroglu AY, Celik GG, Fettahoglu C, Yildirim V, Toros F, Avci A, Ozatalay E, Uzel M. Problematic internet use in the psychiatric sample compared community sample. Archives of Neuropsychiatry 2010; 47:241-246.
12. Yoo HJ, Cho SC, Ha J, Yune SK, Kim SJ, Hwang J, Chung A, Sung YH, Lyoo IK. Attention deficit hyperactivity symptoms and internet addiction. Psychiatry Clin Neurosci 2004; 58: 487-494.
13. Karaman, K., Kurtoğlu, M. Öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkındaki görüşleri. Akademik XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, 2009; 641-650.
14. Özcan, N., Buzlu, S. Problemler internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: İnternet bilişsel durum ölçeği'nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. Bağımlılık Dergisi 2005; 6(1): 19-26.
15. Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, 1986; 70-75.
16. Eker D., Arkar H., Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Faktör Yapısı, Geçerlilik ve Güvenirliliği. Türk Psikoloji Dergisi 1995; 10: 45-55
17. Mascheroni G, Ólafsson K. Net Children Go Mobile: Risks and opportunities. Second Edition. Milano: Educatt, 2014.
http://netchildrengomobile.eu/ncgm/wp-content/uploads/2013/07/DEF_NCGM_SecondEdition_Report.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2016.)
18. Sozio M, Ponte C, Sampaio I, Senne F, Ólafsson K, Alves S, Garroux C. Children and Internet use: A comparative analysis of Brazil and seven European countries. Net Children Go Mobile. Milan, 2015. netchildrengomobile.eu/ncgm/wp-content/uploads/.../FullReportBrazilNCGM.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2016)
19. Dumas D, Pelletier A. Study of self-perception in hyperactive children. The American Journal of Maternal/Child Nursing, 1999; 24:12-19.
20. Barkley RA. Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Fourth Edition. London: The Guilford Press; 2014; 122-144.
21. Thadani, D.R., Cheung M.K. Online Social Network Addiction: Theoretical Development and Testing of Competing Models, Proceedings of the 44th Hawaii International Conference on System Sciences, 2011; 1-9.
22. Meena P. S., Mittal P. K. Solanki R. K. Problematic use of social networking sites among urban school going teenagers. Industrial Psychiatry Journal 2012; 21(2): 94.
23. Caplan SE. Preference for online social interaction: a theory of problematic internet use and psychosocial well-being. Commun Res 2003; 30(6):625-648.
24. Mikami, A. Y., Szwedo, D. E., Allen, J. P., Evans, M. A., Hare, A. L. Adolescent peer relationships and behavior problems predict young adults' communication on social networking websites. Developmental Psychology 2010; 46: 46-56.